

Analyse van het bereiken van de SDGs door de Federale Overheid en potentiële spillovers

Managementsamenvatting

In opdracht van

Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling
(FIDO)

**INSTITUUT VOOR
DUURZAME ONTWIKKELING**

Contact:
steven.knotter@ideaconsult.be
devriendtsander@gmail.com

Jozef II-sstraat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

1.	De opdracht: Gapanalyse en Spilloveranalyse	3
1.1	De Gapanalyse	3
1.2	Spilloveranalyse	5
2.	Belangrijkste bevindingen: gapanalyse	8
2.1	SDG 1 – Beëindig armoede overal en in al haar vormen	10
2.2	SDG 2 – Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw	11
2.3	SDG 3 – Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden	13
2.4	SDG 4 – Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen	14
2.5	SDG 5 – Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes	15
2.6	SDG 6 – Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen	16
2.7	SDG 7 – Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen	17
2.8	SDG 8 – Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen	18
2.9	SDG 9 – Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie	19
2.10	SDG 10 – Dring ongelijkheid in en tussen landen terug target	20
2.11	SDG 11 – Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam	21
2.12	SDG 12 – Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen	22
2.13	SDG 13 – Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden	23
2.14	SDG 14 – Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen	24
2.15	SDG 15 – Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van landecosystemen, beheer wouden, bestrijd woestijnvorming, stop en maak landdegradatie ongedaan en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe	25
2.16	SDG 16 – Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen	26
2.17	SDG 17 – Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling	27
3.	Belangrijkste bevindingen Spilloveranalyse	28
4.	Aanbevelingen	33
4.1	Aanbevelingen gapanalyse voor beleidsdomeinen	33
4.2	Aanbevelingen Spilloveranalyse	36

1. De opdracht: Gapanalyse en Spilloveranalyse

1.1 De Gapanalyse

1.1.1 Gapanalyse 2020

De gapanalyse bouwt verder op de eerder uitgevoerd gapanalyse 'Het bepalen van de te behalen doelstellingen in het kader van de uitvoering van de Agenda 2030' (IDO vzw, 2020). In deze analyse werden de 17 SDG's en de 169 subSDG's onder de loep worden genomen, ongeacht of het een federale of regionale bevoegdheid is, om na te gaan of deze SMART gedefinieerd zijn.

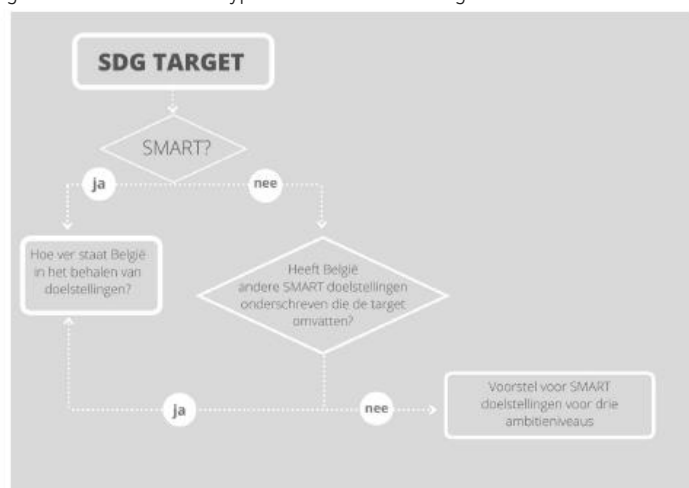
Het onderzoek bestond eruit om voor de 17 SDG's bijhorende 169 SDG targets na te gaan of deze SMART-geformuleerd zijn. De volgende terminologie wordt gehanteerd in het onderzoek:

- SDG's: Er zijn 17 'Sustainable Development Goals', die in september 2015 door de VN werden onderschreven, bijv. 'SDG 1 Beëindig armoede overal en in al haar vormen'.
- Sub-SDG of SDG-Target: Elke SDG bestaat uit verschillende subSDG's of targets, in totaal zijn er 169 VN targets die de SDG's nader uitwerken, bijv. 'SDG target 1.1 Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$ 1,25 per dag moeten rondkomen'
- SDG-indicator: Elke target heeft één of meerdere UNSTAT indicatoren, in totaal zijn er 242, bijv. 'Indicator 1.1.1 Aandeel van de bevolking onder de internationale armoedegrens naar geslacht, leeftijd, arbeidsstatus en geografische locatie'.
- Doelstellingen: De specifieke doelstellingen, via dit onderzoek opgesteld, die tegen 2030 moet gehaald worden. Bij sommige SDG targets kunnen de doelstellingen onmiddellijk worden afgeleid, bij andere SDG targets is dit niet het geval. Een subSDG kan verder worden verfijnd en valt dan uiteen in verschillende doelstellingen omvatten, een subSDG kan dus meerdere doelstellingen omvatten. In dit onderzoek werd de stand van zaken telkens afgewogen tegen de doelstelling.

Sommige subSDG's waren reeds SMART geformuleerd zoals ze oorspronkelijk waren geschreven. Voor de doelstellingen die niet SMART geformuleerd waren, werd onderzocht of er in beleidsplannen, Belgische wetgeving, internationale verdragen... bepaalde SMART-doelstellingen werden teruggevonden. Voor deze SMART-subdoelstellingen werd een stand van zaken opgemaakt. Voor de overige niet-SMART doelstellingen werden SMART-doelstellingen voorgesteld op het 'high' en op het 'average ambition' niveau. Onderstaand schema werd gevolgd en op deze manier werden er in totaal 119 SDG targets als SMART en 50 als niet-SMART geïdentificeerd.

Figuur 1: Verschillende type SDG subdoelstellingen

Figuur 1 SDG targets: doelstellingen bepalen.

1.1.2 Gapanalyse 2024

De nieuwe Gapanalyse bouwt verder op de Gapanalyse uit 2020. In deze-analyse worden voor alle 119 geïdentificeerde en 50 voorgestelde (High & Average) doelstellingen een stand van zaken opgemaakt. Voor de 'average' en 'high' doelstellingen zal dit voor een eerste maal gebeuren. De fiche opgemaakt per subSDG, samen het overzicht is excel per doelstelling zijn de belangrijkste output van deze studie.

Alvorens de stand van zaken op te maken werden alle doelstellingen onderworpen aan een actualiteitscheck: zijn deze doelstellingen nog actueel, werden er nieuwe verdragen gesloten, zijn doelstellingen strenger geworden... Eens de doelstellingen terug actueel waren, werd de stand van zaken opgemaakt. Bij het opmaken van de stand van zaken werd het cascade-principe gebruikt. Eerst werd er gezocht naar bronnen op nationaal niveau zoals Statbel of bij de eigen nationale en regionale instellingen. Indien deze zoekopdrachten geen bevredigende resultaten opleverden, werd verder gezocht naar data op Europees niveau (bijv. Eurostat), bij Europese instellingen, op internationaal niveau (bijv. OECD) of internationale instellingen (bijv. WGO). Er werd steeds gestreefd om de meest recente, accurate en volledige bron op te nemen.

Na de dataverzameling werd aan de hand van de twee methoden de gap bepaald. Er werd een waarde in percentage weergegeven (methode 1) en een waarde in aantal standaarddeviaties verwijderd van de doelstelling (methode 2). Indien mogelijk werd een lineaire regressie uitgevoerd om een prognose te maken tot 2030.

Methode 1: (zie "Europe sustainability development report 2020/03 – Annex1 Methodology")

Y = fulfilment of target, tussen 0 en 100% = xxx

= Minimum van $(x - x_{min}) / (x_{max} - x_{min})$ OF 100%

Waarbij: x = gemeten waarde; x_{max} = beste waarde(target); x_{min} = slechtste waarde

$X' = 100\% - Y$ = distance to target

Methode 2: (zie "OECD Statistics Working paper 2020/03")

X' = distance to target = xxx

= Minimum van $(x_i - target) / \text{standaarddeviatie}$ OF

= Minimum van $(target - x_i) / \text{standaarddeviatie}$ s OF 0

Indien binaire doelstelling (J/N): werden bovenstaande methodes niet toegepast, dan is waarde 0% of 100%

Projectie 2030: Waar mogelijk wordt een verwachting gegeven of de SDG target al dan niet zal bereikt worden in 2030. Afhankelijk van de beschikbare data werd dit gedaan via groeivoet (annual compound growth rate). Let wel: deze groeivoet is enkel gebaseerd op data uit het verleden en wordt dus niet noodzakelijkerwijs voortgezet. Wat voorzichtigheid met een dergelijke voorspelling is dus nodig.

Het onderzoek levert een gedetailleerde fiche met de stand van zaken van elke subSDG en overzicht in Excel van de resultaten per doelstelling. Hieronder wordt eerst per SGD een overzicht gegeven, daarna kunnen alle subSDG in detail worden bekeken.

Deze opdracht werd uitgevoerd door: Blommaert Chris, Borgo Esmeralda, Devriendt Sander, Michielsens Kristien & Vanden Bussche Evelien (IDO – Instituut voor Duurzame Ontwikkeling) en Beyne Jan & Knotter Steven (Route2030 en IDEA Consult).

1.2 Spilloveranalyse

1.2.1 Context en doelstellingen

Naast een klassieke gapanalyse die de vooruitgang van de inspanningen van de federale regering om de SDG's te bereiken in kaart brengt, vroeg FIDO om een overzicht van de impact van federale acties en beleidslijnen op derde landen, in het bijzonder op partnerlanden en minst ontwikkelde landen, de zogenaamde spillovers.

Om duurzame ontwikkeling te bereiken, is het essentieel om inzicht te krijgen in overloopeffecten en het potentiële negatieve effect van beleidsacties gericht op duurzame ontwikkeling te minimaliseren. De Verenigde Naties hebben immers de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) aangenomen als een collectief kader om sociale, economische en ecologische vooruitgang wereldwijd te bevorderen. De verwezenlijking van de SDG's vereist gezamenlijke inspanningen en beleidssamenhang, met name bij de bevordering van duurzame handelssystemen op basis van verantwoorde consumptie- en productiepraktijken.

Onze studie wil een kwalitatieve beoordeling geven van verschillende soorten spillover-effecten vanuit België, voornamelijk op basis van internationale spillover-indexen, om prioriteiten te kunnen stellen en een meer omvattende aanpak van duurzame ontwikkeling te vergemakkelijken. We gaan ook dieper in op de toepassing van het principe van Beleidscoherentie voor Duurzame Ontwikkeling in de Belgische context. Bovendien identificeert en verkent de studie mogelijke indicatoren en informatiebronnen om meer inzicht te krijgen in deze overloopeffecten. Op basis hiervan verschaffen we bruikbare inzichten en aanbevelingen voor de federale regering om de overloopeffecten effectief te beheren in haar beleid voor duurzame ontwikkeling en in het bevorderen van de SDG's.

1.2.2 Spillovers in het SDG-kader

De onderliggende redenering binnen het SDG-kader is dat ze niet los van elkaar kunnen worden gezien en alleen volledig kunnen worden gerealiseerd als ze allemaal tegelijk worden gerealiseerd. Dit betekent ook dat de SDG's niet kunnen worden bereikt als acties overloopeffecten genereren die het vermogen van andere landen om de SDG's te bereiken belemmeren.

Het SDG-kader zelf vat dit ook expliciet samen in SDG 17.14 onder de naam **beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling (Policy Coherence for Sustainable Development, PCSD)**, als een integraal mechanisme voor het implementeren van de SDG's. ¹De OESO onderscheidt drie hoofdcomponenten van dit mechanisme:

- Synergieën tussen economische, sociale en milieubeleidsgebieden bevorderen (intern)

¹ https://read.oecd-ilibrary.org/development/policy-coherence-for-sustainable-development-2018_9789264301061-en#page85

- ▶ Afwegingen identificeren en binnenlandse beleidsdoelstellingen in overeenstemming brengen met internationaal overeengekomen doelstellingen
- ▶ *De negatieve overloopeffecten van binnenlands beleid aanpakken*

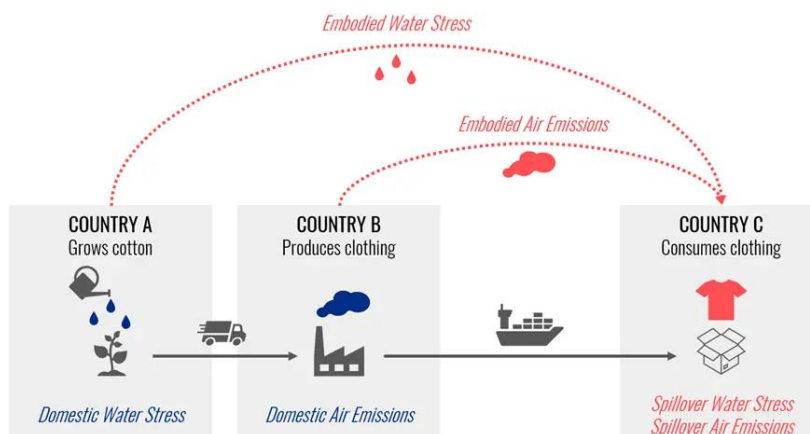
Dit impliceert dat beleid met negatieve overloopeffecten per definitie niet duurzaam is en dus niet optimaal bijdraagt aan de SDG's. Dit is op zijn beurt weer nauw verbonden met de toepassing van het **principe Leave No One Behind (LNOB)** in het SDG-beleid.

In het algemeen speelt SDG 17 een cruciale rol bij het aanpakken en monitoren van overloopeffecten van werkzaamheden op het gebied van duurzame ontwikkeling door wereldwijde partnerschappen te stimuleren, samenwerking te bevorderen en instellingen te versterken. Door collectieve actie en gedeelde verantwoordelijkheid te stimuleren, draagt SDG 17 bij tot het opbouwen van een meer inclusieve, rechtvaardige en duurzame wereld voor huidige en toekomstige generaties. In de recentste SDG-index blijft België voor grote uitdagingen staan op het vlak van internationale concessionele overheidsfinanciering (officiële ontwikkelingshulp), scores op het vlak van belastingparadijzen en financiële geheimhouding, en verschoven winsten van multinationals.)

EEN KIJK OP VERSCHILLENDE SOORTEN SPILLOVERS

Spill-overs zijn de economische, ecologische en sociale gevolgen die (niet-duurzame) acties en beleidsmaatregelen in één regio hebben op andere regio's, over geografische grenzen heen. Over het algemeen hebben landen met een hoog inkomen (HIC's) vaak aanzienlijke negatieve effecten op andere landen, voornamelijk als gevolg van niet-duurzame consumptie- en financiële investeringspatronen. De afbeelding hieronder (van het SDG Transformation Center) laat duidelijk zien hoe (in dit geval) land C negatieve effecten heeft op land A en land B, door de vraag naar en consumptie van kleding.

Afbeelding 1: Voorbeeld van negatieve overloopeffecten

Naast het negatieve effect van deze klassieke niet-duurzame praktijken, is het belangrijk om rekening te houden met de potentiële overloopeffecten van beleid gericht op duurzame ontwikkeling en transitie (circulaire economie, materiaal- & energietransitie, ...). Investerings in de energietransitie in één land kunnen bijvoorbeeld leiden tot verschuivingen in wereldwijde toeleveringsketens en de dynamiek van de energiemarkt wereldwijd beïnvloeden.

In het licht van dit inzicht heeft prof. Jeffrey D. Sachs (SDSN) een kader voorgesteld voor het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) tegen 2030 door middel van zes belangrijke transformaties. Deze transformaties richten zich niet alleen op de onmiddellijke uitdagingen binnen individuele landen, maar erkennen ook de bredere mondiale gevolgen en bieden een systematische aanpak om overloopeffecten te beperken en

duurzame ontwikkeling op mondiale schaal te bevorderen. De zes transformaties worden in de onderstaande figuur weergegeven.

Afbeelding 2: Zes SDG-transformaties

Six SDG Transformations underpinned by the principles of leaving no one behind and circularity & decoupling

Een geschikt uitgangspunt voor het inbedden van overloopeffecten in het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (FPDO) is het werken langs deze zes transformatiegebieden die nodig zijn om de 2030 Agenda te implementeren. De transformatiegebieden benadrukken de onderlinge verbanden die al bestaan tussen verschillende SDG's en creëren werkstructuren die de grenzen tussen ministeries overschrijden.

Het belang van het tegengaan en minimaliseren van (negatieve) overloopeffecten wordt internationaal steeds meer erkend als een integraal onderdeel van de SDG's, en in de Belgische buurlanden worden inspanningen geleverd om ze aan te pakken en te beheren. Aangepaste opvolgings- en (toepassing van) beheersmechanismen ontbreken echter nog of zijn in ontwikkeling.

Internationale initiatieven zoals de SDG Spill-over Index en de Global Commons Stewardship Index (GCSI) werpen licht op de overloopeffecten, maar de uitdagingen van deze initiatieven zijn onder andere het gebrek aan gegevens op nationaal niveau en de afhankelijkheid van niet rigoureuze of niet duurzame monitoring- en rapportagepraktijken.

2. Belangrijkste bevindingen gapanalyse

In deze analyse werden de 17 SDG's en de 169 subSDG's of subtargets onder de loep worden genomen. Uit de 169 subSDG's werden 237 unieke SMART-doelstellingen gevonden die door België werden onderschreven. Van de 237 doelstellingen zijn er reeds 101 die voor 100 % werden bereikt.

In deze samenvatting wordt per SDG een beknopt overzicht gegeven van hoeveel doelstellingen er zijn, in welke mate ze behaald worden en in welke richting ze evolueren. Indien mogelijk geven we aan of de doelstelling bereikt zullen blijven of worden tegen 2030. Voor elke SDG benoemen we enkele aanbevelingen omtrent welke subSDG's en doelstellingen extra aandacht verdienen o.b.v. de stand van zaken opgemaakt in de fiches. We geven hierbij ook telkens het eerst betrokken beleidsdomein aan .

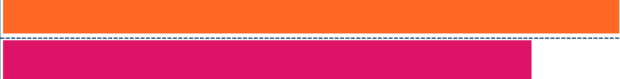
Op basis hiervan is verdere opvolging nodig binnen de FOD's en de beleidsdomeinen om na te gaan wat de oorzaken zijn en welke beleidsmaatregelen nodig zijn om het tij te keren of de trend te versnellen en de doelstellingen te behalen.

In Sectie 4.1 geven we per beleidsdomein aan welke doelstellingen prioritair moeten worden behandeld of die extra aandacht vragen nu en in de toekomst.

Voor elk van de subSDG's werd een uitgebreide fiche opgemaakt met daarin de actuele doelstellingen, voor elk van de doelstellingen werd een stand van zaken opgemaakt en indien mogelijk een projectie gemaakt voor 2030. Deze fiches vormen de belangrijkste output van deze studie. Naast de uitgebreide fiches die in deze studie kunnen worden nagelezen, maakt een excelfile met de stand van zaken per doelstelling integraal deel uit van deze studie. In de excelfile kunnen de doelstellingen eenvoudig worden gefilterd per FOD, beleidsdomein... om een overzicht op maat te maken.

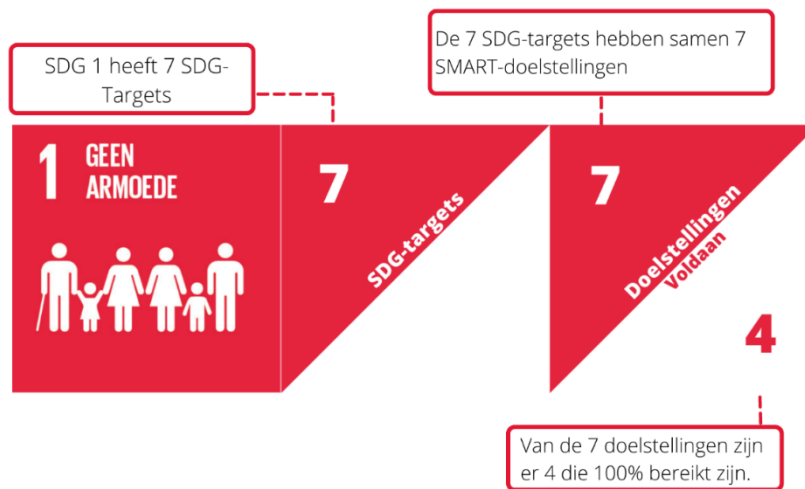
Onderstaande tabel geeft een indicatie hoe ver we als land staan in het behalen van de SDG's. In de eerste kolom wordt een indicatieve evaluatie gemaakt van alle behaalde doelstellingen. Het is mogelijk dat er geen enkele doelstelling behaald is, maar er toch een hoge score wordt behaald omdat alle afzonderlijke doelstellingen zeer hoog scoren. In de laatste twee kolommen wordt weergegeven hoeveel doelstellingen er reeds werden behaald op het totaal van alle doelstellingen binnen de SDG. Dit wordt zowel weergegeven voor de gapanalyse uit 2020 als voor de huidige gapanalyse. Deze kolommen kunnen echter niet 1 op 1 met elkaar worden vergeleken. In de gapanalyse van 2020 werden 119 doelstellingen beoordeeld, daarvan werden er 58 als voldaan beschouwd. In deze gapanalyse werden 237 doelstellingen beoordeeld, hiervan werden er 101 als voldaan beschouwd.

SDG	Stand van zaken	Behaald 2020	Behaald 2024
 1 DEER ARMHEID		4/8	4/7
 2 DEER HONGER		2/14	5/21
 3 GOED GEZONDHEID EN WELZIJN		4/20	3/22
 4 KWALITEITS ONDERWIJS		4/6	6/14
 5 GENDER GELIJKHEID		7/15	5/11
 6 SCHON WATERS EN SANITATIE		5/9	4/7
 7 DE TOEGANG TOT DUURZAAM ENERGIE		1/8	7/13
 8 WAARDIG WERK EN ECONOMISCHE GROEI		6/14	8/13
 9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR		1/8	3/6
 10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN		13/21	9/14
 11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN		6/17	6/16
 12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE		5/13	10/15
 13 KLIMAATACHT		3/5	3/5
 14 LEVEN IN HET WATER		5/13	6/15
 15 LEVEN OP HET LAND		3/5	5/17
 16 VRIJD, JUSTITIE EN STEVIG PROBLEEM OPLOSSEN		12/16	9/20
 17 PARTNERSCHAPPEN OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN		9/14	8/21

2.1 SDG 1 – Beëindig armoede overal en in al haar vormen

In onderstaande tabel wordt er per SGD-target aangegeven hoeveel SMART-doelstellingen er werden gevonden voor België en in welke mate deze doelstelling bereikt. Indien mogelijk wordt aangegeven in welke richting de doelstellingen evolueren en of ze in 2030 zullen bereikt zijn. Sommige doelstellingen die nu bereikt zijn, zullen dit niet noodzakelijk blijven in 2030. Bij een aantal SDG-targets en doelstellingen wordt doorverwezen naar andere doelstellingen die het item beoordelen. Onder de tabel worden telkens de relevante beleidsdomeinen weergeven tussen haakjes na elke aanbeveling.

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
1.1	1	100 %		✓
1.2	1	28 %	↑	✗
1.3	1	100 %		✓
1.4	-	3.8, 4.1-3, 6.1-2, 7.1-2, 8.10, 9.1, 9.3, 9.c, 11.1-2, 11.6.		
1.5	3	100 %		✓
		0 %		✗
		0 %		✗
1.a	-	17.1-4		
1.b	1	100 %		

Aanbeveling voor SDG 1:

- Voor SDG target 1.2 is doelstelling nog niet bereikt. De trend is dalend maar niet voldoende om tegen 2030 de doelstelling te bereiken (Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding & Sociale zaken).
- Voor SDG targets 1.1 en 1.b zijn de doelstellingen bereikt (Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding).
- SDG target 1.3 is zo goed als bereikt (en is op 100% gezet). Aandachtspunt is wel nog het aandeel van de beroepsbevolking die een vergoeding krijgt in geval van een arbeidsongeval (Sociale zaken).
- Voor SDG's 1.4 en 1.a verwijzen we door naar andere targets.
- SDG 1.5 inzake natuurrampen is gedeeltelijk bereikt, m.n. er zijn plannen om te gaan met natuurrampen. De overige twee doelstellingen zijn niet meer te realiseren als gevolg van de natuurramp in Wallonië in 2021. Natuurrampen zijn ook dermate onvoorspelbaar dat deze doelstellingen moeilijk te realiseren zijn. Dat roept de vraag op of deze doelstelling op zich dan nog wel voldoet omdat hij op zich niet veel zegt over de oorzaken en de mogelijkheden om preventief op te treden. In die zin is doelstelling 1 (rampriscobeheer) belangrijk (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).

2.2 SDG 2 – Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
2.1	2	100 %		✓
		94 %	↓	✗
2.2	5	0 %	↓	✗
		100 %		✓
		100 %		✓
		0 %	↓	✗
2.3	1	onbepaald		
		61 %		
2.4	7	21 %	↑	✗
		4 %	↑	✗
		0 %		
		0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
		65 %	↑	✓
		100 %		✓
2.5	4	0 %	→	✗
		0 %	→	✗
		0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
2.a	-	17.2		
2.b	1	100 %		✓
2.c	1	0 %		

Aanbeveling voor SDG 2:

- Voor SDG target 2.b is de doelstelling bereikt (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).
- Wat betreft SDG 2.1, stellen we vast dat het aandeel van de bevolking die te maken heeft met gematigde of ernstige voedselonzeekerheid weliswaar beperkt is maar wel stijgt in plaats van te dalen. Dit is een aandachtspunt (Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding).
- Voor SDG 2.2 zijn extra inspanningen nodig op vlak van het voorkomen van zwaarlijvigheid en bloedarmoede bij vrouwen in de reproductieve leeftijd: beide gaan erop achteruit in plaats van te verbeteren. Op vlak van bloedarmoede bij vrouwen in de reproductieve leeftijd dienen de cijfers bovendien te worden geactualiseerd. Wat betreft ondervoeding bij ouderen dienen systematisch cijfers te worden bijgehouden (Volksgezondheid).
- Voor SDG target 2.4 zijn de doelstellingen over het algemeen niet bereikt (met uitzondering van de doelstelling op vlak van biologische landbouw die echter niet erg ambitieus is: "aandeel moet stijgen"). Enkel de doelstelling m.b.t het antibioticagebruik in de veeteelt is on track om te realiseren tegen 2030. Wat betreft

de nutriëntenbalans bevelen we aan om de Belgische gegevens daaromtrent opnieuw over te maken aan Eurostat (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).

- Voor SDG target 2.3 is de doelstelling niet bereikt en kan geen uitspraak gedaan worden over de evolutie omdat de cijfers te sterk fluctueren (Economie).
- Voor SDG target 2.5 is nog niets bereikt en is er, zonder gewijzigd beleid, niets dat er op wijst dat daar op korte termijn verandering in zal komen (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- Voor SDG target 2.a verwijzen we door naar target 17.2.

2.3 SDG 3 – Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
3.1	1	100 %	↑	✓
3.2	1	100 %	↑	✓
3.3	4	15 %	↑	✗
		23 %	↑	✗
		3 %	↑	✗
		6 %	↑	✗
3.4	2	59 %	↑	✓
		96 %	↑	✓
3.5	3	27 %	↑	✗
		21 %	↑	✗
		46 %	↑	✗
3.6	1	61 %	↑	✓
3.7	4	-	→	✗
		76 %		
		-		
3.8	1	99 %	→	✓
3.9	1	-		
3.a	1	84 %	↑	✓
3.b	-	17.2		
	1	0 %	→	
3.c	1	-		
3.d	1	-		

Aanbeveling voor SDG 3:

- Voor SDG targets 3.1, 3.2 en 3.8 zijn de doelstellingen bereikt (Volksgezondheid).
- Voor SDG target 3.4, 3.6 en 3.a is de doelstelling nog niet bereikt, maar het pad lijkt on track tegen 2030 (Volksgezondheid & Mobiliteit).
- Voor SDG targets 3.3 en 3.5 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde (ambitieuze) doelstellingen voor deze SDG targets (Volksgezondheid).
- Voor SDG 3.7, 3.9, 3.b en 3.c is de aanbeveling werk te maken van betere dataverzameling voor het monitoren van deze doelstellingen (Volksgezondheid & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.4 SDG 4 – Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
4.1	1	94 %	↑	✗
4.2	1	98 %	→	
4.3	1	100 %		✓
4.4	1	100 %		✓
4.5	2	100 %		✓
		100 %		✓
4.6	4	0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
		onbepaald		
4.7	1	100 %		✓
4.a	1	100 %		✓
4.b	1	onbepaald		
4.c	1	onbepaald		

Aanbeveling voor SDG 4:

- Voor de SDG targets 4.3, 4.4, 4.5, 4.7 en 4.a zijn de doelstellingen bereikt. Bij SDG target 4.3 en 4.5 betekent dit niet dat er geen maatschappelijke barrières meer zijn die gelijke toegang kunnen verhinderen wat als aandachtspunt wordt weerhouden. Voor SDG target 4.4 zal het belangrijk zijn om op te volgen hoe deze maatregelen zich vertalen in de ondernemingszin van leerlingen, studenten en cursisten en hoe dit invloed heeft op de positieve studiekeuze als voorbereiding op de tewerkstelling en de professionele wereld (Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit).
- Voor SDG target 4.7 blijft het belangrijk om op te volgen hoe deze maatregelen zich vertalen in de kennis en vaardigheden van alle leerlingen (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling)).
- Voor SDG target 4.2 is de doelstelling niet bereikt, maar stagneert en wordt als voldaan beschouwd.
- Voor SDG targets 4.1 en 4.6 is een extra inspanning nodig, de aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstelling voor deze SDG targets (Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit).
- Voor SDG target 4.b en 4.c is de aanbeveling om werk te maken van betere dataverzameling voor het monitoren van deze doelstellingen (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.5 SDG 5 – Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
5.1	1	100 %		
5.2	1	100 %		
5.3	1	100 %		
5.4	1	95 %	↑	
5.5	4	80 %	↑	✗
		73 %	→	✗
		100 %		✓
		49 %	↑	✗
5.6	1	100 %		✓
5.a	-	5.1		
5.b	2	74 %	↑	✗
		37 %	↑	✗
5.c	-	5.1		

Aanbeveling voor SDG 5:

- Heel wat targets van SDG 5 werden bereikt (5.1, 5.2, 5.3, 5.6, 5.a en 5.c). Hierbij dient vermeld te worden dat het hier vaak gaat om “juridisch bereikt” en dat de maatschappelijke vertaling van deze wetgeving nog aandacht vraagt (Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit & Volksgezondheid & Economie).
- Voor SDG targets 5.4, 5.5 en 5.b is nog extra aandacht nodig, zeker voor een aantal subtargets die in de negatieve richting evolueren (Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit & Sociale zaken).

2.6 SDG 6 – Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
6.1	1	100 %		✓
6.2	1	100 %		✓
6.3	2	55 %	↑	✗
		7 %	↑	✗
6.4	2	100 %		✓
		0 %	→	
6.5	1	100 %		✓
6.6	-	6.3		
6.a	-	17.2, 17.9		
6.b	-	17.2, 17.9		

Aanbeveling voor SDG 6:

- Voor de SDG targets 6.1, 6.2 en 6.5 zijn de doelstellingen bereikt. 6.1 en 6.2 worden als voldaan beschouwd, er is een zeer kleine resterende fractie die de doelstelling nooit zal bereiken (Volksgezondheid & Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- Voor 6.3 (en dus ook 6.6) zijn nog zeer grote inspanningen nodig om het doel te bereiken, tegen 2030 zullen de doelstellingen niet worden bereikt (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- Voor 6.4 is jaarlijkse opvolging noodzakelijk (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling)

2.7 SDG 7 – Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
7.1	4	100 %		✓
		0 %	↓	✗
		95 %	→	✗
		0 %	→	✗
	-	7.2		
7.2	1	79 %	↑	✓
7.3	3	15 %	→	✗
		66 %	→	✗
		100 %		✓
7.a	4	100 %		✓
		100 %		✓
		100 %		✓
		100 %		✓
	-	4.b		
7.b	1	100 %		✓
	-	7.a		

Aanbeveling voor SDG 7:

- Voor de SDG targets 7.1 en 7.3 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Daar de kernuitstap wellicht zal zorgen dat deze energie-afhankelijkheid stijgt, is het van belang om meer in te zetten op alternatieve bevoorrading, al dan niet in België zelf (SDG 7.2) (Energie & Noordzee).
- Voor SDG target 7.2 is de doelstelling nog niet bereikt, maar het pad lijkt on track tegen 2030 (Energie & Noordzee).
- Voor SDG targets 7.a en 7.b zijn de doelstellingen bereikt (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.8 SDG 8 – Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
8.1	1	100 %		
8.2	1	100 %		
8.3	-	8.2, 8.5, 9.5, 8.10		
8.4	-	12.1, 12.2		
8.5	1	90 %	↑	✗
8.6	1	90 %	↑	✓
8.7	3	100 %		✓
		100 %		✓
8.8	2	17 %	↑	✗
		95 %	↑	✗
8.9	1	100 %		✓
		0 %		
8.10	1	100 %		✓
8.a	1	100 %		✓
8.b	1	100 %		✓

Aanbeveling voor SDG 8:

- De SDG targets 8.1, 8.2, 8.10, 8.a en 8.b zijn bereikt. 8.1, 8.2 zijn jaarlijks op te volgen (Economie & Werk & Financiën, Fiscaliteit en Fraudebestrijding & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit)).
- De SDG target 8.5 en 8.6 gaan de goede richting uit, voor 8.5 zijn extra inspanningen nodig om het doel te bereiken tegen 2030. Voor 8.6 lijkt de doelstelling op korte termijn haalbaar (werk).
- Voor 8.7 wordt juridisch voldaan aan de doelstellingen maar is blijvende aandacht nodig op de naleving ervan (Justitie).
- Voor 8.8 is jaarlijkse opvolging vereist (Werk).

2.9 SDG 9 – Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
9.1	3	100 %		✓
		67 %	↓	✗
		60 %	↓	✗
9.2	-	9.4-9.a-b		
9.3	-	9.a-b		
9.4	-	6.4		
	-	12.2		
	1	59 %	↑	✗
9.5	1	100 %		✓
9.a	-	17.2-5, 17.6-9		
9.b	-	17.6-8		
9.c	1	100 %		✓

Aanbeveling voor SDG 9:

- Bij SDG 9 zijn heel wat doelstellingen meer van toepassing op landen in ontwikkeling.
- De SDG targets 9.5 en 9.c zijn bereikt, jaarlijkse opvolging blijft noodzakelijk (Wetenschapsbeleid & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit)
- Voor 9.1 en 9.4 zijn nog heel wat extra inspanningen nodig om de doelstellingen te bereiken (Mobiliteit & Economie).

2.10 SDG 10 – Dring ongelijkheid in en tussen landen terug target

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
10.1	1	100 %		✓
10.2	2	100 %		✓
		1.2		
10.3	3	100 %		✓
		1.3		
		0 %		
10.4	3	100 %		✓
		100 %		✓
		100 %		✓
10.5	1	100 %		✓
10.6	-	16.8		
10.7	3	100 %		✓
		0 %		✓
		75 %		
10.a	1	100 %		✓
10.b	-	17.2-3		
10.c	1	onbepaald		

Aanbeveling voor SDG 10:

- Voor SDG targets 10.1, 10.4, 10.5 en 10.a zijn de doelstellingen bereikt. Voor target 10.4 is blijvende waakzaamheid noodzakelijk (Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding & Financiën, Fiscaliteit en Fraudebestrijding).
- SDG target 10.2 is gedeeltelijk bereikt. We verwijzen bovendien naar SDG target 1.2 (Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding).
- SDG target 10.3 is gedeeltelijk bereikt. We verwijzen bovendien naar SDG target 1.3 dat zo goed als gerealiseerd is. Er is echter geen duurzame daling van de diepte van het armoederisico. (Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit & Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding).
- SDG 10.7 is gedeeltelijk bereikt. Eens het Europese migratiepact geïmplementeerd is zal de score hier verhogen. Het hebben van regelgeving volstaat echter niet, ook op het terrein moet nog vooruitgang geboekt worden (Asiel & Migratie).
- Voor SDG targets 10.6 en 10.b verwijzen we naar andere targets.
- Het resultaat voor SDG target 10.c is onbepaald. We bevelen aan om meer data te verzamelen (Financiën, Fiscaliteit en Fraudebestrijding).

2.11 SDG 11 – Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
11.1	3	86 %	↑	✗
		0 %	→	✗
		100 %		✓
11.2	-	9.1		
	-	9.1		
	3	0 %	↑	✗
		100 %		✓
		100 %		✓
11.3	-	17.9-18		
11.4	1	100 %		✓
11.5	-	1.5		
11.6	5	62 %	↑	✗
		96 %	↑	✓
		86 %	↑	✗
		100 %		✓
		0 %	→	✗
11.7	3	0 %	→	✗
		99 %	→	✗
		onbepaald		
11.a	1	100 %		✓
11.b	-	1.5, 10.2, 12.2, 13.1-2		
11.c	-	17.2, 17.9		

Aanbeveling voor SDG 11:

- Voor de SDG targets 11.1, 11.2, 11.5, 11.6 en 11.7 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets (Mobiliteit & Sociale zaken & Grootstedenbeleid).
- Voor de SDG target 11.4 is deelname aan UNESCO als voldaan beschouwd, maar aanbeveling zou zijn om zoals in het verleden ook een financiële bijdrage te leveren (Mobiliteit & Sociale zaken & Grootstedenbeleid).
- SDG target 11.a is volledig behaald.

2.12 SDG 12 – Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
12.1	1	100 %		✓
		0 %	➔	✗
12.2	4	100 %		✓
		100 %		✓
		100 %		✓
12.3	3	100 %		✓
		100 %		✓
		14 %	↕	✗
12.4	2	0 %	↕	✗
		100 %		✓
12.5	-	11.6		
12.6	1	100 %		✓
		100 %		✓
12.7	2	0 %	➔	✗
12.8	-	4.7		
12.a	-	7.b, 17.6-8		
12.b	-	8.9		
12.c	2	100 %		✓
		0 %	➔	✗

Aanbeveling voor SDG 12:

- Voor de SDG targets 12.4, 12.7 en 12.c is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling & Economie & (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).
- Voor SDG target 12.3 werd voor 1 doelstelling geen data gevonden dus aanbeveling is voor deze doelstellingen data te verzamelen (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling & Economie).

2.13 SDG 13 – Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
13.1	2	1.5 100 %		✓
13.2	2	100 % 24 %	↑	✗
13.3	2	4.7 onbepaald		
13.a	-	7.a		
13.b	3	7.a 100 %		✓

Aanbeveling voor SDG 13:

- Voor de SDG targets 13.1 en 13.2 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets ((Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- Voor SDG target 13.a en b is deze voorlopig voldaan, de aanbeveling is om verder jaarlijks op te volgen én om een nieuwe doelstelling te onderschrijven voor de internationale financiële klimaatbijdrage tot 2030 (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.14 SDG 14 – Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
14.1	6	100 %		✓
		onbepaald		
		onbepaald		
		onbepaald		
		onbepaald		
		onbepaald		
14.2	1	100 %		✓
14.3	1	onbepaald		
14.4	1	44 %		✗
14.5	1	100 %		✓
14.6	1	100 %		✓
14.7	1	45 %	↑	✓
14.a	1	onbepaald		
14.b	1	100 %		✓
14.c	1	100 %		✓

Aanbeveling voor SDG 14:

- Voor de SDG targets 14.2, 14.5, 14.6, 14.b en 14.c zijn de doelstellingen bereikt. Voor de SDG target 14.7 zal de doelstelling m.b.t aquacultuur waarschijnlijk wel gerealiseerd zijn tegen 2030 (Noordzee & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit & Landbouw/veiligheid voedselketen).
- Voor de SDG target 14.1 kon over de meerderheid van de doelstellingen geen uitspraak gedaan worden. Aanbeveling om de evolutie systematisch online ter beschikking te tellen (Noordzee).
- Voor de SDG target 14.4 stellen we sterke schommelingen vast. Er is bijkomend beleid nodig om de doelstelling in 2030 te kunnen behalen. De indicator kan zelf ook verbeterd worden door een groter aantal vissoorten op te nemen bij de evaluaties (Noordzee).
- Voor de SDG targets 14.3 en 14.a zijn de doelstellingen niet bereikt. Er moet dringend werk gemaakt worden van beleid omtrent deze targets (Noordzee & Wetenschapsbeleid).

2.15 SDG 15 – Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van landecosystemen, beheer wouden, bestrijd woestijnvorming, stop en maak landdegradatie ongedaan en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
15.1	1	42 %	→	✗
15.2	4	0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
		0 %	↓	✗
		onbepaald		✗
15.3	3	0 %		✗
		onbepaald		
		onbepaald		
15.4	-	17.9		
15.5	2	0 %	↓	✗
		onbepaald		
15.6	1	100 %		✓
15.7	1	100 %		✓
15.8	1	100 %		✓
15.9	2	100 %		✓
		100 %		✓
15.a	1	onbepaald		
15.b	1	0 %		✗
15.c	-	15.7, 17.9		

Aanbeveling voor SDG 15:

- Voor SDG targets 15.6, 15.7, 15.8 en 15.9 zijn de doelstellingen bereikt. Merk op dat de doelstellingen telkens het bestaan van beleidskaders of wetgeving betreft en niet zozeer concrete resultaten op vlak van biodiversiteit (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- Voor SDG targets 15.2, 15.3, 15.5, 15.a en 15.b staat de realisatie van de doelstelling op 0% of "onbepaald" (geen gegevens beschikbaar) (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).
- SDG target 15.1 is gedeeltelijk gerealiseerd maar evolueert nauwelijks. Dit wijst er op dat bijkomend beleid om biodiversiteit te beschermen noodzakelijk is. Afhankelijk van de concrete invulling kan de implementatie van de recent goedgekeurde natuurherstelwet daar de nodige tools voor geven (Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling).
- SDG target 15.4 is niet relevant voor België. Voor wat betreft internationale engagementen verwijzen we hier door naar SDG target 17.9. Ook voor SDG target 15.c verwijzen we door naar andere SDG targets, nl. 15.7 en 17.9 (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.16 SDG 16 – Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen

	Doelstellingen	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
16.1	3	45 %	↕	
		63 %	↕	✗
		100 %		
16.2	1	100 %		✓
16.3	1	91 %	↓	✗
16.4	2	100 %		
		0 %		
16.5	1	82 %	↓	✗
16.6	2	0 %		
		onbepaald	→	
16.7	2	100 %		✓
		36 %	↓	✗
16.8	2	onbepaald	→	
		onbepaald	→	
16.9	1	100 %		✓
16.10	3	100 %		✓
		100 %		✓
		85 %	↓	✗
16.a	1	100 %		✓
16.b	1	100 %		✓

Aanbeveling voor SDG 16:

- De SDG targets 16.2, 16.9, 16.a en 16.b. 16.2 is juridisch bereikt en vereist blijvende aandacht (Justitie & Binnenlandse zaken & Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit)).
- Bij 16.1, 16.4, 16.7 en 16.10 worden enkele doelstellingen gehaald maar gaan de niet behaalde doelstellingen de verkeerde richting uit (Binnenlandse zaken & Justitie & Personen met een handicap).
- Voor SDG target 16.3 en 16.5 gaan de waarden in de verkeerde richting van de doelstellingen, extra inspanningen zullen noodzakelijk zijn (Justitie).
- SDG target 16.6 is jaarlijks te bekijken maar zal hoog op de politieke agenda moeten staan om de schuldenlast beheersbaar te houden (Institutionele Hervormingen).
- Voor 16.8 is het beeld niet eenduidig waardoor het onmogelijk is om op heden een uitspraak te doen (Buitenlandse Zaken, Europese steden en buitenlandse handel & Internationale solidariteit).

2.17 SDG 17 – Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling

	Doelstelling	Stand van zaken (%)	Evolutie	2030
17.1	1	100 %		
17.2	2	65 %	↓	✗
		60 %	↓	✗
17.3	1	100 %		✓
17.4	1	100 %		✓
17.5	1	100 %		✓
17.6	1	kwalitatief		
17.7	1	kwalitatief		
17.8	1	kwalitatief		
17.9	1	kwalitatief		
17.10	1	kwalitatief	↑	
17.11	2	0 %	↑	
		0 %	→	
17.12	1	kwalitatief		
17.13	1	0 %	↓	✗
17.14	1	kwalitatief		
17.15	1	onbepaald		
17.16	1	100 %		
17.17	1	100 %		
17.18	1	100 %	—	—
17.19	1	100 %	—	—

Aanbeveling voor SDG 17:

- Voor SGD targets 17.2, 17.11 en 17.13 zijn nog heel wat extra inspanningen nodig om de doelstellingen te bereiken (beleidsdomeinen Internationale solidariteit, Buitenlandse zaken en handel, Financiën & Fiscaliteit)
- De SDG targets 17.1, 17.3, 17.4, 17.5, 17.10, 17.16, 17.17, 17.18, 17.19 worden beschouwd als bereikt op basis van genomen initiatieven, maar er kan steeds meer worden gedaan. Deze indicatoren hebben continue opvolging nodig (beleidsdomeinen Internationale solidariteit, Buitenlandse zaken & handel)
- Voor SDG targets 17.6, 17.7, 17.8, 17.9, 17.12, 17.14 kan enkel een kwalitatieve beoordeling worden gemaakt. Het is nagenoeg onmogelijk om hier sluitende uitspraken over te doen, en de doelstelling zal continue opvolging vergen (Internationale solidariteit, Buitenlandse zaken & handel, binnenlandse zaken voor 17.14)
- Voor SDG target 17.15 kan geen uitspraak worden gedaan (Buitenlandse zaken & handel)

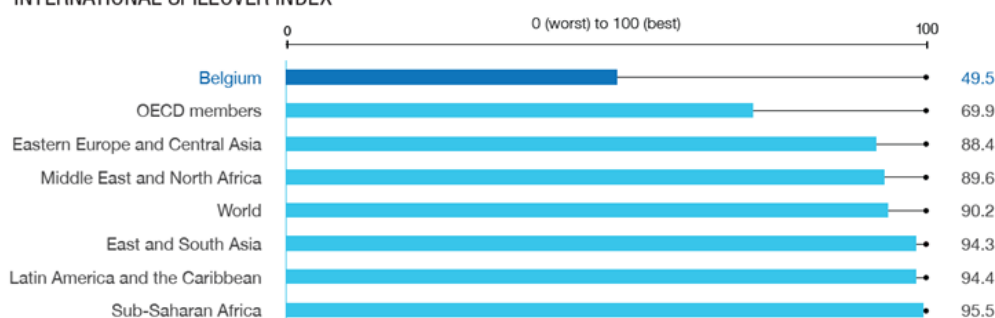
3. Belangrijkste bevindingen Spilloveranalyse

BELGISCHE PRESTATIES OP HET GEBIED VAN OVERLOOPEFFECTEN

De [SDSN SDG Spillover Index](#) evalueert nationale prestaties op een spectrum van 0 tot 100 op basis van ecologische, sociale, financiële en veiligheidsdimensies, elk gekoppeld aan een aantal parameters (zie figuur 4 hieronder). In 2023 kreeg België een spill-overscore van 50,57 op 100, goed voor de 160e plaats op 166 landen. In 2024 is de score van België licht gedaald tot 49,5. Vooral in vergelijking met andere OESO-landen die gemiddeld 69,9 scoren, scoort België onder het gemiddelde. Het staat dus voor grote uitdagingen om negatieve overloopeffecten te verminderen in vergelijking met andere OESO-landen. Deze kwestie speelt ook in de omringende landen en er is een groeiend bewustzijn en een behoefte aan een actiever beleid.

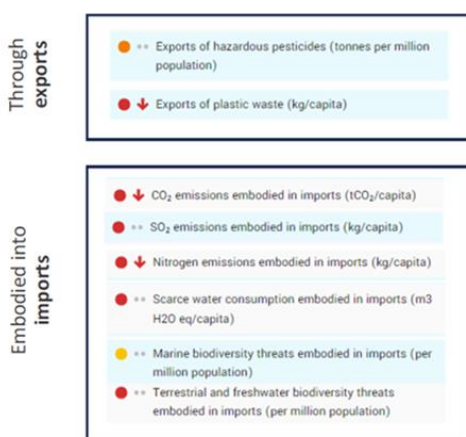
Afbeelding 3: SDSN Spillover index, vergelijkende situatie voor België, Rapport Duurzame Ontwikkeling 2023

▼ INTERNATIONAL SPILLOVER INDEX

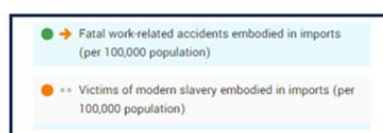

Afbeelding 4: Belgische scores op specifieke soorten spill-overeffecten

• Environmental spillovers

• Social spillovers embodied in imports

• Financial and economic spillovers

SOCIALE EN MILIEUGEVOLGEN VAN HANDEL

België wordt geconfronteerd met een aantal kritieke spillover-effecten in de handel die gerichte beleidsmaatregelen en acties vereisen van de federale overheidsdiensten en beleidsdomeinen.

- ▶ **Export van gevaarlijke pesticiden & pesticiden die als gevaarlijk voor de menselijke gezondheid worden beschouwd** - FOD Volksgezondheid kan regelgeving en handhaving inzake export van pesticiden versterken
- ▶ **Schaars waterverbruik vs. hernieuwbare waterbronnen** - FOD Leefmilieu kan een strenger beleid voor watergebruik voeren, waterbesparende technologieën promoten en internationale samenwerking rond duurzaam waterbeheer ondersteunen.

- ▶ **Slachtoffers van moderne slavernij en dwangarbeid** - FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociale Dialoog kan arbeidsrechteninspecties verbeteren, wetten tegen slavernij handhaven en ethische arbeidspraktijken in handelsovereenkomsten promoten.
- ▶ **SO2-emissies vervat in invoer & SO2-emissies in goederen en diensten** - FOD Volksgezondheid kan strengere emissienormen vastleggen en schonere productietechnologieën stimuleren
- ▶ **Stikstofuitstoot door invoer en uitstoot van ammoniak, stikstofoxiden, lachgas en reactieve stikstof** - FOD Leefmilieu kan beleidslijnen implementeren om de stikstofuitstoot te verminderen
- ▶ **Export van kunststofafval & hoeveelheid geëxporteerd kunststofafval** - De FOD Leefmilieu en de FOD Economie kunnen initiatieven voor een circulaire economie promoten, praktijken voor afvalbeheer verbeteren en de export van kunststofafval strenger reglementeren.
- ▶ **CO2-emissies opgenomen in de invoer & emissies in goederen en diensten** - FOD Leefmilieu kan maatregelen afdwingen om de koolstofvoetafdruk te beperken, het gebruik van hernieuwbare energie ondersteunen en CO2-reductiedoelstellingen integreren in het handelsbeleid
- ▶ **Bedreigingen voor de mariene biodiversiteit opgenomen in de invoer** - De FOD Leefmilieu en Volksgezondheid kan strengere reglementeringen opleggen voor de bescherming van de mariene biodiversiteit, duurzame visserijpraktijken promoten en de invoer van goederen die een bedreiging vormen voor mariene soorten beperken.
- ▶ **Bedreigingen voor de biodiversiteit op het land en in zoet water door invoer** - De FOD Leefmilieu kan de regelgeving verbeteren om de biodiversiteit te beschermen, initiatieven voor natuurbehoud ondersteunen en de invoer van goederen van duurzame oorsprong aanmoedigen.

ECONOMIE & FINANCIËN

België wordt geconfronteerd met aanzienlijke spillover-effecten in verband met de overheidsfinanciën die gerichte beleidsmaatregelen en acties vereisen van de federale overheidsdiensten en beleidsdomeinen.

- ▶ **Bedrag aan officiële ontwikkelingshulp als percentage van het bruto nationaal inkomen** - De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking kan werken aan de verhoging van de officiële ontwikkelingshulp van België en deze afstemmen op de VN-doelstelling van 0,7% van het BNI.
- ▶ **Belastingparadijs** - FPS Finance kan strengere regels invoeren om belastingontduiking en agressieve belastingplanning te voorkomen.
- ▶ **Het potentieel van een jurisdictie om de belastinggrondslag van andere jurisdicties af te pakken** - De FOD Financiën kan pleiten voor wereldwijde standaarden die schadelijke belastingpraktijken beperken en deze ook aannemen.
- ▶ **Financiële geheimhoudingscore** - De FOD Financiën kan de transparantie van financiële transacties verhogen door strengere rapporteringseisen af te dwingen en financiële informatie te delen met internationale belastingdiensten.
- ▶ **Winstverschuiving door multinationals** - De FOD Financiën kan winstverschuiving door multinationals tegengaan door strenge regels voor verrekenprijzen en deelname aan internationale belastinghervormingen.

Volgens de spillover-index heeft België vooruitgang geboekt in het beperken van dodelijke arbeidsongevallen die gepaard gaan met de import en export van belangrijke conventionele wapens.

De Global Commons Stewardship Index (GCSI) biedt meer inzicht in de binnenlandse en overloopeffecten van landen op wereldwijde commons. België wordt gerangschikt onder 'extreme impact' voor de algemene negatieve impact op de wereldwijde commons, met bijzondere uitdagingen op het gebied van:

- ▶ Terrestrisch biodiversiteitsverlies - gerelateerd aan landgebruik, ontbossing
- ▶ Voedingsstoffencycli - stikstof, fosfor;
- ▶ Watercycli - waterverbruik, waterstress

RELEVANT WERK VAN STATBEL EN HET FEDERAAL PLANBUREAU

STATBEL heeft relevante gegevens in verband met spillovers in kaart gebracht, zoals over broeikasgassen, elektriciteitsproductie, aantal (elektrische) auto's, vleesconsumptie, pesticiden, olielekken, visserij op zee, nitraat in de rivier en de bodem, corruptie en internationale hulp. Dit biedt mogelijkheden om een reeks uitgebreide indicatoren te creëren die specifiek zijn voor België om de belangrijkste overloopeffecten op te volgen, gebaseerd op

- ▶ een uitgebreide categorisering van relevante indicatoren volgens de economische, ecologische en sociale overloopeffecten.
- ▶ samengestelde indices ontwikkelen voor elke dimensie door normalisatie- en aggregatietechnieken
- ▶ bestaande indicatoren vermenigvuldigen met factoren die hun bredere impact weerspiegelen, bijv. levenscyclusanalyse (LCA), input-outputanalyse, deskundigenonderzoek
- ▶ Creëer een controlekader dat voortdurend nieuwe gegevens uit STATBEL en andere bronnen integreert, die worden opgenomen in de beleidscycli.

Het Federaal Planbureau presenteert de productiegerelateerde CO₂-emissies (regionale luchtrekeningen) en de koolstofvoetafdruk (input-outputmodel) van de drie Belgische gewesten. België kan de inzichten uit deze studie gebruiken om dieper in te gaan op het 'consumptieperspectief' door verschillende strategische acties te ondernemen om potentiële overloopeffecten beter te meten en te beheren.

MECHANISME VAN BELEIDSCOHERENTIE VOOR (DUURZAME) ONTWIKKELING IN DE FEDERALE REGERING

Zoals uitgelegd, zijn overloopeffecten intrinsiek verbonden met het beginsel van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling (PCSD) (SDG 17.14). De integratie van het beginsel in de strategieën voor duurzame ontwikkeling moet ervoor zorgen dat bij de uitvoering van dergelijke strategieën rekening wordt gehouden met mogelijke negatieve overloopeffecten op derde landen (ontwikkelingslanden).

Op papier is de PCSD een aanvulling op en een inkapseling van het reeds lang bestaande en wettelijk verankerde principe van Beleidscoherentie voor Ontwikkeling (PCD). In de daaropvolgende Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling (FPDO) werd het belang van beleidscoherentie voor ontwikkeling (PCD) en duurzame ontwikkeling (PCSD) benadrukt en werden concrete acties en mechanismen beschreven om dit te garanderen, zowel politiek als administratief.

Het derde FPDO kondigde de oprichting aan van een nieuwe werkgroep (WG) inzake beleidscoherentie binnen de ICDO, met als doel ook de controle van het PCD-principe te coördineren, als centraal onderdeel van het PCSD-principe. Onder verantwoordelijkheid van het directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD) moet deze werkgroep contact onderhouden met de verschillende focal points van de departementen en met de Adviesraad voor beleidscoherentie in ontwikkeling om de gecoördineerde toepassing van de genoemde coherentiebeginselen te verbeteren. Een dergelijke werkgroep is momenteel echter nog niet formeel opgericht.

We concluderen dat deze mechanismen onderbenut zijn en geen robuuste beleidsondersteuning hebben, wat het moeilijk maakt om beleidscoherentie bij de uitvoering van het FPDO af te dwingen en te evalueren. De verschillende organen die werden opgericht om over dit principe te waken, missen de capaciteit en de bevoegdheden om PC(S)D af te dwingen om spillovers tegen te gaan. Hiervoor zijn een aantal duidelijke redenen:

- ▶ PCD wordt nog steeds beschouwd als functioneel gescheiden van PCSD, ook al erkent het FPDO dat beide intrinsiek met elkaar verbonden zijn. Hierdoor worden de input en inspanningen van de ABCO (Adviesraad inzake beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling) en DGD op dit vlak niet volledig begrepen of opgenomen in de beleidsprocessen.
- ▶ Er is een gebrek aan systemische gegevens- en informatievergaring of alomvattende toezicht-methodologieën die een overkoepelend beeld kunnen geven van (potentiële) overloopeffecten in de context van de coherentie van het ontwikkelingsbeleid. Het instrument van de Regelgevingsimpactanalyse (RIA) wordt bijvoorbeeld niet consequent toegepast, met name in het licht van de coherentie van het ontwikkelingsbeleid, aangezien de nodige informatie en middelen ontbreken.
- ▶ De beleidspositionering van PCSD en overloopeffecten is niet bevorderlijk voor een consistente toepassing. Het blijft te veel de individuele zorg van het directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD), terwijl het alleen effectief kan worden aangepakt door alle FODs/SPF's voor hun beleidsdomeinen. Bovendien is de thematische deskundigheid inzake PCSD over de hele organisatie verspreid en ontbreken de formele mechanismen voor follow-up en coördinatie met relevante andere beleidsentiteiten.
- ▶ Enabel, het Belgisch ontwikkelingsagentschap, speelt een cruciale rol in de uitvoering van het beleid voor duurzame ontwikkeling. Hoewel het zich richt op partnerlanden, kan het afstemmen van zijn inspanningen op het binnenlands beleid helpen om overloopeffecten aan te pakken.

STRUCTURELE GEGEVENSVERZAMELING EN MONITORING

Met de toenemende internationale aandacht en bewustwording van overloopeffecten en de noodzaak om een beter zicht op en begrip van deze effecten te krijgen in het kader van de coherente verwezenlijking van de SDG's, zijn zowel op Europees als op nationaal niveau inspanningen geleverd. Deze inspanningen omvatten experimenten met verschillende benaderingen en metingen voor verschillende soorten overloopeffecten. Een gestandaardiseerde aanpak ontbreekt echter nog.

De belangrijkste evolutie op dit vlak is een verschuiving van een op productie gebaseerde naar een op consumptie gebaseerde benadering. Op productie gebaseerd' betekent bijvoorbeeld directe waarneming van CO₂-emissies op het moment dat ze gegenereerd worden, terwijl 'op consumptie gebaseerd' verwijst naar CO₂-emissies die gegenereerd worden in de hele toeleveringsketen en dus 'ingebed' zijn in de geconsumeerde producten en diensten. Deze CO₂-emissies worden gegenereerd voordat de producten worden geconsumeerd, op verschillende locaties en verspreid over toeleveringsketens waarbij veel landen betrokken kunnen zijn. Deze benadering wordt ook toegepast in de SDSN Spillover Index.

In de onderstaande tabel lichten we drie initiatieven uit:

Eurostat-werkzaamheden aan overloopeffectindicatoren en 'voetafdruk'-indexen	Verfijning van de op verbruik gebaseerde aanpak in verschillende op modellen gebaseerde voetafdrukmetingen: ▶ Materiaalvoetafdruk die de wereldwijde vraag naar materiaalwinning kwantificeert (biomassa, metaalertsen, niet-metaalhoudende mineralen en fossiele energiematerialen/dragers) die wordt veroorzaakt door consumptie en investeringen door EU-huishoudens, overheden en bedrijven. Berekend door het gewicht van verwerkte goederen die internationaal worden verhandeld om te rekenen naar de overeenkomstige grondstofextracties die nodig zouden zijn geweest - de zogenaamde grondstofequivalenten (RME). ▶ Koolstofvoetafdruk op basis van de luchtmissierekeningen, die een schatting geven van het volume emissies dat op het grondgebied van de EU wordt "vermeden" door invoer, d.w.z. hypothetische emissies die zouden hebben plaatsgevonden als de ingevoerde goederen in de EU waren geproduceerd, beschouwd als een benadering van de emissies die in de rest van de wereld plaatsvinden.
--	---

	▶ Voetafdruk van luchtverontreiniging op basis van de 'echte' uitstoot van zwaveldioxide (SO₂) en stikstofoxiden (NO_x) uit MRIO-gegevens, met een schatting van de ingebedde luchtverontreiniging in de productie van EU-importen
Een analyse van de internationale overloopeffecten van Duitsland	▶ Een geografische en sectorale uitsplitsing van de broeikasgasemissies van Duits (import)verbruik, gebaseerd op de Multi Regional Input Output (MRIO)-tabellen, waardoor de indirecte effecten van internationale uitwisselingen over ongeveer 120 verschillende economische sectoren en de landen waar de overloopeffecten optreden, kunnen worden geïdentificeerd. ▶ Duitsland integreert de op consumptie gebaseerde indicator <i>Mondiale milieu-impact door particuliere consumptie van huishoudens</i> in zijn nationale SDG-indicatorenset, waarbij de consumptieve voetafdruk van Duitse huishoudens wordt bijgehouden in termen van 1) gebruik van grondstoffen 2) energieverbruik en 3) CO₂-uitstoot. Streven om dit uit te breiden naar ingevoerde ontbossing of dwangarbeid binnen toeleveringsketens.
Nederlandse studies over: Internationale impact van de Nederlandse circulaire transitie Externe implicaties van de Nederlandse circulaire transitie	Past een op consumptie gebaseerde voetafdrukbenadering toe om inzicht te krijgen in de sterke verbanden van de Nederlandse economie met de wereldwijde handel in grondstoffen en hulpbronnen & afgedankte producten en afval. Het berekent de Nederlandse consumptiegerelateerde voetafdrukken voor broeikasgasemissies en landgebruik en brengt de Nederlandse export van afval (plastics, mineralen uit de bouwsector en afval uit de voedingsindustrie) en afgedankte producten (textiel en elektronische apparatuur) in kaart. Uit het rapport blijkt bijvoorbeeld dat ongeveer 10% van alle Nederlandse afgedankte elektrische en elektronische apparatuur in 2018 werd geëxporteerd voor hergebruik, voornamelijk naar oostelijke EU-lidstaten en West-Afrika. Ongeveer 35% van het post-consumer textiel werd geëxporteerd en komt grotendeels terecht in Afrikaanse landen waar het wordt hergebruikt of weggegooid. Het rapport belicht verder de potentiële positieve en negatieve gevolgen van de toenemende vraag naar kritieke & strategische grondstoffen (kobalt, lithium, ook biorijkdommen) vanuit LMIC's en de handel/export van herbruikbare goederen en afval. Economisch gezien leidt de circulaire transitie mogelijk tot banenverlies in de huidige mijnbouw en verwerkende industrie, maar ook tot een groeiende vraag naar reparatie/visie, afvalinzameling, -sortering en -recycling en hernieuwbare grondstoffen. Dit gaat echter ook gepaard met onveilige arbeidsomstandigheden, aangezien de omgang met e-afval en afgedankt textiel vaak gepaard gaat met gevaarlijke en giftige stoffen die in de lucht, het water en de bodem terecht kunnen komen als ze niet op de juiste manier worden ontmanteld en gerecycled (in West-Afrika werd in 2018 slechts 0,4% van het in eigen land geproduceerde e-afval op een milieuvriendelijke manier beheerd). De rapporten leggen de nadruk op traceerbaarheid en zorgvuldigheid om duurzamere praktijken in toeleveringsketens aan te moedigen.

4. Aanbevelingen

4.1 Aanbevelingen gapanalyse voor beleidsdomeinen

Ondanks alle inspanningen die reeds werden geleverd en de doelstellingen die reeds werden bereikt zijn er nog extra inspanningen nodig om een aantal belangrijke doelstellingen te bereiken. Hieronder geven we een overzicht van de doelstellingen die extra aandacht vereisen en die als prioriteit worden beschouwd, en dit per beleidsdomein.

Deze selectie werd gemaakt op basis van doelstellingen die:

- in de verkeerde richting evolueren, of
- in de goede richting gaan maar onvoldoende snel om de doelstelling te halen in 2030 (o.b.v. een lineaire trend) of
- grote maatschappelijke impact kunnen hebben indien ze verslechteren of niet behaald worden.

Op basis hiervan is verder studiewerk opvolging nodig binnen de FOD's en de beleidsdomeinen om na te gaan wat de oorzaken van het niet bereiken van de doelstelling en welke beleidsmaatregelen nodig zijn om het tij te keren of de trend te versnellen en de doelstellingen te behalen. Voor een overzicht van alle doelstellingen per beleidsdomein verwijzen we naar het overzicht in excel.

Buitenlandse Zaken, Europese Zaken en buitenlandse handel & Internationale solidariteit

- SDG 17.2 benoemt dat 0,7% van het BNI besteed moet worden aan officiële ontwikkelingshulp tegen 2030, en 50% ontwikkelingshulp naar de minst ontwikkelde landen moet gaan. Deze targets worden tot 2022 niet gehaald, en tonen ook geen structurele gunstige evolutie. Op dit vlak zijn er dus meer inspanningen nodig vanuit het beleidsdomein buitenlandse zaken & internationale solidariteit
- 'SDG 17.11 De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export te verdubbelen.' Dit aandeel blijft voor België sinds 2014 tussen de 2% en 2,5%, en vereist dus ook bijkomende inspanning en actie om tegen 2030 gunstig te laten evolueren
- 'SDG 17.14 Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken' zijn de mechanismes en structuren aanwezig, maar zal ook sterker functioneel in de praktijk moeten worden gebracht.

Binnenlandse Zaken - Justitie

- 'SDG 16.1. Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftcijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven' en in het bijzonder de doelstelling 'Veiligheidsgevoel moet stijgen', deze doelstelling gaat de verkeerde richting uit.
- 'SDG 16.5. Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen' en in et bijzonder 'Een einde maken aan corruptie en omkoperij (op basis van Europe Sustainable Development report 2020 komt dit overeen met een waarde van 88,6 op de 'Corruption perception index')' evolueert in de verkeerde richting, waakzaamheid is nodig.
- 'SDG 16.10. Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen' en in het bijzonder 'De persvrijheid haalt minimum 90 op Press Freedom Index' is de laatste jaren fors gedaald, extra waakzaamheid is nodig.

Energie - Economie

- 'SDG 7.1 Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen' vereist is er nog een extra inspanning nodig. Daar de kernuitstap wellicht zal zorgen dat deze

energie-afhankelijkheid stijgt, is het van belang om meer in te zetten op alternatieve bevoorrading, al dan niet in België zelf. Bewaken dat energiearmoede niet zal stijgen.

- 'SDG 7.3. Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen' en in het bijzonder 'de energieproductiviteit moet in België 11,1 euro per kilogram olie-equivalent bereiken tegen 2030' evolueert heel langzaam en ruim onvoldoende om de doelstelling te halen.

Werk – Economie

- 'SDG 8.1 De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden' is nu voldaan maar moet continu de nodige aandacht krijgen om de welvaart in stand te houden.
- 'SDG 8.5. Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde' en in het bijzonder de doelstelling 'Doelstelling van een werkzaamheidsgraad van 80%' evolueert in de goede richting maar onvoldoende om de doelstelling te halen.

Financiën, Fiscaliteit en Fraudebestrijding - Economie

- 'SDG 16.6. Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus' en in het bijzonder 'Maximaal begrotingstekort van 3% van het bruto binnenlands product (bbp)' vereist extra aandacht om de welvaart in stand te houden.

Gendergelijkheid, Gelijke Kansen, Diversiteit – Personen met een handicap – Sociale zaken

- 'SDG 5.2. Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting' is juridisch voldaan maar heeft blijvende aandacht nodig.
- 'SDG 5.5. Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven' heeft blijvende aandacht nodig.
- 'SDG 5.b. Het gebruik doen toenemen van innovatieve technologie, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie, om te komen tot een grotere zelfredzaamheid van vrouwen' en in het bijzonder de doelstellingen 'Er is een gendersamenwicht in werkende ICT-specialisten' en 'Tegen 2030 beschikt 80% van de mensen tussen de 16 en 74 jaar over digitale basisvaardigheden.' vereisen extra aandacht.
- 'SDG 4.6. Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekensvaardig zijn' evolueert in de verkeerde richting en vereist extra aandacht, dit is een gewestelijke bevoegdheid.
- 'SDG 16.7 Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen' en in het bijzonder '3 % van de tewerkgestelde personen in een federaal ambt heeft een handicap' evolueert in de verkeerde richting en heeft extra aandacht nodig.

Maatschappelijke integratie en armoedebestrijding – Sociale zaken

- 'SDG 1.2. Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen heeft een dalende trend' maar vereist extra aandacht om bereikt te worden in 2030.
- 'SDG 10.3. Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht' en in het bijzonder 'Het cijfer van de diepte van het armoederisico moet dalen.' vereist extra aandacht.

Klimaat, Leefmilieu, Green Deal en Duurzame Ontwikkeling - Noordzee

- 'SDG 13 Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden' vereist in zijn geheel extra aandacht en kan beschouwd worden als een absolute prioriteit.
- 'SDG 2.4. Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren' vereist extra aandacht maar is hoofdzakelijk een gewestelijke bevoegdheid.
- 'SDG 2.5. Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen' vereist extra aandacht maar is hoofdzakelijk een gewestelijke bevoegdheid.
- 'SDG 6.3. Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd en in het bijzonder 'Goede waterkwaliteit voor alle types water: grondwater en rivieren' vereist extra aandacht maar is hoofdzakelijk een gewestelijke bevoegdheid.
- 'SDG 11.6. Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer' heeft blijvend extra aandacht nodig maar is hoofdzakelijk een gewestelijke bevoegdheid.
- 'SDG 14. Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen' kan in zijn geheel gebaat zijn met betere dataverzameling.
- 'SDG 15.2. Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren' gaat de verkeerde richting uit en heeft extra aandacht nodig.

Mobiliteit

- 'SDG 9.1. Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen' en in het bijzonder 'Het modale aandeel van de individuele vervoersmiddelen moet in 2050 50% bedragen, in 2030 67,6% (of 32,6 % met bus of trein)' en 'Het modale aandeel van het wegvervoer moet in 2050 50 % bedragen, in 2030 63,7 % (37,3 % spoor of binnenvaart)' evolueren in de verkeerde richting en vereisen extra aandacht.

Volksgezondheid

- 'SDG 2.2. Tegen 2030 komaf maken met alle vormen van ongezonde voeding, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen' heeft extra inspanningen nodig op vlak van het voorkomen van zwaarlijvigheid en bloedarmoede bij vrouwen in de reproductieve leeftijd: beide gaan erop achteruit in plaats van te verbeteren. Op vlak van bloedarmoede bij vrouwen in de reproductieve leeftijd dienen de cijfers bovendien te worden geactualiseerd. Wat betreft ondervoeding bij ouderen dienen systematisch cijfers te worden bijgehouden

- 'SDG 3.3. Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden' vereist extra inspanningen om de doelstellingen te bereiken.
- 'SDG 3.4. Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen' en in het bijzonder om de doelstelling 'In 2030 zou het aantal voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen niet boven de 68,6 per 100.000 inwoners van minder dan 65 jaar mogen liggen' moet blijvend worden ingezet. Deze evolueert in de goede richting en kan bereikt worden in 2030 inzetten op preventie is essentieel.
- 'SDG 3.5. De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol' vereist extra inspanningen. Er moet worden ingezet op normverandering en sensibilisering
- 'SDG 3.7. Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's' vereist extra inspanningen ook naar dataverzameling.

4.2 Aanbevelingen Spilloveranalyse

We onderscheiden twee blokken van aanbevelingen om het toezicht op en het beheer van overloopeffecten te versterken. Het eerste blok betreft **de ontwikkeling van nieuwe institutionele indicatoren** die rekening houden met nieuwe uitdagingen, zoals op consumptie gebaseerde indicatoren. Het tweede blok bestaat uit aanbevelingen die verband houden met het aannemen van **robuuste mechanismen voor toezicht en beleidscoherentie**.

UITGEBREIDE INDICATOREN ONTWIKKELEN OM OVERLOOPEFFECTEN TE METEN

- ▶ Actie: Een reeks uitgebreide indicatoren creëren die specifiek zijn voor België om de belangrijkste overloopeffecten op te volgen. Deze indicatoren moeten betrekking hebben op economische, ecologische en sociale dimensies, met inbegrip van natuurlijk kapitaal en het gebruik van hulpbronnen.
 - ▶ Voordeel: Een gedetailleerd en nauwkeurig beeld geven van hoe de acties van België de globale duurzaamheid beïnvloeden en de hiaten in de boekhouding van natuurlijk kapitaal aanpakken.
- A. Integreer negatieve overloopeffecten voor alle milieu-indicatoren door gebruik te maken van verbruiksgerelateerde in plaats van productiegerelateerde indicatoren voor broeikasgasemissies.**

We bevelen aan dat de federale overheid een verbruiksgebaseerde aanpak hanteert (naast een productiegebaseerde) om indicatoren te ontwikkelen, analyses uit te voeren en inzicht te verwerven in haar spillovers. Consumptie- of supply chain-gebaseerde (gemodelleerde) 'voetafdruk'-indexen, zowel vanuit een import- als exportperspectief, gespecificeerd per sector of productgroep, zouden ook relevante inzichten kunnen verschaffen voor de Belgische federale overheid. De vermelde internationale voorbeelden kunnen hiervoor model staan.

België zou een holistische aanpak kunnen hanteren door SDSN SDG transformaties (zoals de energietransitie, circulaire economie) te clusteren en systematisch potentiële overloopeffecten in verschillende domeinen te identificeren. Deze aanpak houdt in dat overwegingen met betrekking tot overloopeffecten proactief worden geïntegreerd in beleid en ontwikkelingsinitiatieven om negatieve gevolgen voor derde landen te verzachten.

We raden ook aan om te kijken naar de Nederlandse praktijk van het grondig analyseren van de internationale effecten van verschuivingen in toeleveringsketens van (strategische) grondstoffen en hulpbronnen, en stromen van herbruikbare goederen en afval (resource & circulaire transitie).

Idealiter beperken dergelijke inspanningen zich niet tot elk land afzonderlijk, maar omvatten ze ook coördinatie op internationaal niveau, bijvoorbeeld via Eurostat of andere internationale netwerken van planningsbureaus.

Bovendien raden we aan om zowel DGD als Enabel bij deze inspanningen te betrekken, aangezien zij de entiteiten zijn met de meeste ervaring en het meeste directe inzicht in de effecten van het Belgische (en EU) beleid op de partnerlanden. De recente inspanningen van Enabel om haar evaluatiepraktijken en -methoden verder te moderniseren en te verfijnen, met de nadruk op zowel bedoelde als onbedoelde effecten van hun acties, kunnen zeer relevante inzichten opleveren voor de opvolging en evaluatie van het FPDO.

B. Zorg ervoor dat uitsplitsing mogelijk is, aangezien dit de sleutel is tot informatie over uitvoerbare beleidsopties en om te reageren op maatschappelijke bezorgdheid over multidimensionale ongelijkheid.

Door kloofindicatoren te ontwikkelen die verschillen tussen verschillende demografische groepen (zoals leeftijd, geslacht, sociaaleconomische status en stedelijke/plattelandlocatie) en sectoren en productiefactoren (zoals arbeid en kapitaal) benadrukken, kunnen beleidsmakers beter begrijpen waar ongelijkheden bestaan en interventies daarop afstemmen.

C. De frequentie van publicatie en internationale vergelijkbaarheid van indicatoren verhogen.

Door middel van een aantal strategische benaderingen:

- ▶ Proactief deelnemen aan EU-beleidsfora
- ▶ Pleit voor consistentie en compatibiliteit
- ▶ Leiderschap en best practices tonen
- ▶ Allianties en coalities vormen
- ▶ Transparantie en verantwoording bevorderen

VERSTERKING VAN BELEIDSSAMENHANG VOOR (DUURZAME) ONTWIKKELING

- ▶ Actie: Opzetten van een gecentraliseerd systeem binnen de federale overheid om de monitoring van spillover-effecten te coördineren en te stroomlijnen.
- ▶ Voordeel: verbetert de samenhang en efficiëntie bij het verzamelen en analyseren van gegevens en pakt de tekortkomingen in de huidige natuurgegevens en boekhoudsystemen aan.

A. Blijven samenwerken met de nationale en internationale gemeenschap om de samenhang van indicatoren te garanderen, via de SDG-processen van de VN die gericht zijn op de verbetering van gegevens en andere relevante processen.

De toepassing van het principe van Beleidscoherentie van (Duurzame) Ontwikkeling versterken, met hernieuwde nadruk op de internationale coherentie naast de interne coherentie. Dit impliceert de oprichting van de RBCS-werkgroep voor PCSD, met een duidelijke rol voor DGD om contact te onderhouden met de relevante antenne in elke federale overheidsdienst (FOD) om de manier waarop hiermee rekening wordt gehouden in de beleidsprocessen te coördineren. De PCSD kan zo voor elk beleidsdomein als hefboom fungeren om bij te dragen tot de (internationale) doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en dit echt tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid en inspanning maken, buiten het strikte domein van ontwikkelingssamenwerking.

Om de coherentie van het beleid voor duurzame ontwikkeling binnen de federale regering te versterken, is het van cruciaal belang om het proces van de Regelgevingsimpactanalyse (RIA) te verbeteren. Een modernisering zou de RIA uitgebreider moeten integreren in beleidsformuleringsprocessen, waardoor het een ex ante instrument wordt. Deze ontwikkeling vereist uitgebreide richtlijnen voor elke RIA-vraag, met gegevens, bewijzen en voorbeelden. Daarnaast zouden verplichte discussies over de bevindingen van de RIA in interdepartementale werkgroepen ervoor zorgen dat er in alle overheidsorganen rekening mee wordt gehouden. Verder is er een algemene behoefte aan extra capaciteit (kennis en middelen) binnen het Directoraat-Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking (DGD) en binnen de federale overheid om dit effectief uit te voeren.

Om het principe van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling (PCSD) effectief te integreren en mogelijke negatieve overloopeffecten op derde landen aan te pakken, is het essentieel om de internationale samenwerking te versterken, in het bijzonder op EU-niveau. De FOD Buitenlandse Zaken zou een centrale rol moeten spelen in deze inspanning door zich actief in te zetten en de samenwerking met Europese en internationale tegenhangers te bevorderen. België zou moeten pleiten voor een sterkere afstemming van strategieën voor duurzame ontwikkeling op het EU-beleid om ervoor te zorgen dat negatieve overloopeffecten systematisch worden aangepakt.

B. Test de beleids- en begrotingsresponsiviteit van indicatoren om indicatoren te selecteren die tot concrete beleidsveranderingen kunnen leiden, zodat beleidsmakers worden gestimuleerd om ze te gebruiken.

stellen we een stapsgewijze aanpak voor om de beleids- en begrotingsresponsiviteit van indicatoren voor het meten van de overloopeffecten te testen:

- ▶ **Zet proefprojecten op** om het reactievermogen van beleidsmakers voor verschillende indicatoren te testen.
- ▶ **Effectbeoordelingen uitvoeren** om de effectiviteit van indicatoren bij het beïnvloeden van beleidsveranderingen te evalueren.
- ▶ **Betrek belanghebbenden** bij het proces van het selecteren en verfijnen van indicatoren.
- ▶ **Indicatoren koppelen aan prestatiecijfers:** gebruikt voor het evalueren van overheidsprogramma's en -initiatieven.
- ▶ **Transparantie bevorderen** in de manier waarop indicatoren worden gekozen, gecontroleerd en gerapporteerd

